

Nr 28

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av motioner om avskaffande av adelsväsendet.

Ärendet

I detta utlåtande behandlas de likalydande motionerna I: 2 av herr Hjorth samt herrar Björk, Paul Jansson, Helge Karlsson och Rönnberg samt II: 4 av fru Thunvall samt fru Eriksson i Stockholm, herrar Göransson och Gustavsson i Ängelholm, fru Hörnlund och fröken Sandell (alla s). — Texten är tryckt i *första kammaren*.

Hemställan avser: »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte an hålla om utredning om adelskapets upphävande».

Motionerna

Motionärerna uttalar, att adelsväsendet i Sverige är en kvarleva från det gamla privilegierade ståndssamhället. De anför i övrigt i huvudsak följande: Bestämmelser i RF ger fortfarande adeln karaktär av offentligrättslig korporation. Rätten att adla har inte utnyttjats sedan 1902. Adelstitlar begagnas dock i officiella sammanhang. Adeln förvaltar riddarhuset och dess betydande fonder. Kvinnorna saknar emellertid representationsrätt vid adelsmötena. Det sätt på vilket beslut därvid fattas strider även i övrigt helt mot eljest i samhällslivet tillämpade demokratiska principer. Det synes inte finnas någon möjlighet att avsäga sig adelskapet. I flera andra länder har formerna för adelskap avskaffats. Även i vårt land med dess grundmurade demokratiska principer borde nu tiden vara inne att ta bort de sista resterna av det forna ståndssamhället. Riddarhuset bör då lämpligen överlämnas till staten.

Grundlagsbestämmelser m. m.

Förlänande av adelsvärdigheter m. m.

Enligt 37 § första stycket RF äger Konungen »att i adeligt stånd upphöja män, som, genom trohet, tapperhet och dygd, lärdom och nitiska tjänster, gjort sig av Konungen och riket synnerligen förtjänte». Konungen må enligt samma stadgande jämväl »såsom belöning för stora och utmärkta för-

tjänster, tilldela adelsmän friherrelig och friherrar grevlig värdighet». Dessa befogenheter tillkommer enligt 39 § RF inte regent eller statsrådet såsom interimregering. Adelsvärdigheter som förlänats med stöd av RF är ärftliga, dock tillfaller de — till skillnad från vad som gällde före RF:s tillkomst — endast äldste manlige avkomling och först efter föregående innehavares död. Efter 1902 har inga adelsvärdigheter förlänats i Sverige. Någon möjlighet att med laga verkan avsäga sig adelskap torde inte föreligga.

Riddarhusordningen m. m.

Ridderskapet och adeln är att betrakta som en offentligrättslig korporation för vården av sina gemensamma angelägenheter. I 37 § andra stycket RF sägs därom, att riddarhusordningen »som fastställs av Konungen samt ridderskapet och adeln gemensamt, bestämmer huru ridderskapet och adeln må sammanträda, för att om sina gemensamma angelägenheter besluta». Stadgandet erhöi sin lydelse i samband med representationsreformen 1866. Då tillkom också nu gällande riddarhusordning. Ändringar däri — varom enligt dess § 33 gäller, att av ridderskapet och adeln beslutad ändring eller beslutat tillägg skall överlämnas till Konungens stadfästelse — har gjorts ett flertal gånger, senast 1947.

Riddarhusordningen förutsätter Kungl. Maj:ts prövning även av vissa andra ärenden. Kungl. Maj:t kan sålunda återställa eljest försutten tid för sökande av introduktion på riddarhuset ävensom ge tillstånd till avkomlingar av en ur riket avflyttad adelsman »att i sina förfäders rättigheter inträda». Dessa ärenden, som senast förekom 1967 resp. 1968, handläggs som regeringsärenden.

Om innehållet i riddarhusordningen i övrigt skall här endast antecknas följande.

Sveriges ridderskap och adel utgöres av de på riddarhuset introducerade ätterna. Beslutande organ är ridderskapet och adeln vid adelsmöte. Lagtima adelsmöte skall hållas vart tredje år. Därutöver kan urtima adelsmöte förekomma. Vid adelsmöte har varje ätt rätt att låta sig representeras av en adelsman, i första hand huvudmannen. Varje adelsmöte utser ett obligatoriskt utskott, det s. k. riddarhusutskottet. Vid lagtima adelsmöte har ledamot motionsrätt. Motion får avslås utan remiss till utskott. Vid varje lagtima adelsmöte utses en riddarhusdirektion. Denna är ridderskapets och adelns verkställande myndighet och förvaltar riddarhusets angelägenheter enligt utfärdad instruktion. Riddarhusets chefstjänsteman är riddarhussekreteraren. Varje myndig i riket mantalsskriven adelsman är skyldig att varje år som han taxeras till statlig inkomst- eller förmögenhetsskatt erlägga s. k. riddarhuskapitulationsavgift. Denna avgift är avsedd för riddarhusets underhåll och därmed sammanhängande ändamål. Avgiftens storlek bestämmes av ridderskapet och adeln. Beslut därom länder till efterrättelse sedan det kungjorts av Kungl. Maj:t (senast genom SFS 1962: 379, då av-

giften fastställdes till trettio kronor). Utmätning må äga rum för uttagande av avgiften utan föregående dom eller utslag. Befrielse från erläggande av avgift för visst år kan erhållas på grund av särskilda omständigheter. Adelsman kan vidare genom skriftlig avsägelse av delaktighet i de av ridderskapet och adeln stiftade fonderna erhålla avgiftsbefrielse för framtiden. Sådan avsägelse kan inte återtagas. Den påverkar även barns rätt, dock inte sedan barnet uppnått myndig ålder.

Här må också noteras att domstolarna genom skilda författningar är ålagda underrättelseskyldighet till riddarhusdirektionen i fråga om vissa domar och beslut rörande frälse man, t. ex. omyndigförklaring och försätande i konkurs. Detta sammanhänger med att omyndigförklarad eller i konkurs försatt adelsman enligt riddarhusordningen inte får deltaga i adelsmöte.

Slutligen kan anmärkas, att riddarhusdirektionen enligt ett JO-beslut 1968 inte står under JO:s tillsyn. Detta motiverades med att riddarhuset inte kunde hänföras till den grupp av menigheter och allmänna inrättningar, som enligt 20 kap. 12 § brottsbalken förvaltas under ämbetsansvar.

Ridderskapets och adelns privilegier m. m.

Privilegielagstiftningen kan karakteriseras som en särslagstiftning rörande vissa fri- och rättigheter vid sidan av den allmänna rätten. I 1720 års regeringsform bekräftades giltigheten av äldre ståndsprivilegier och reglerades ordningen för tillkomsten av nya. Från att ha varit en fråga som konungen själv ägt avgöra skulle därefter fordras enighet mellan konungen och alla fyra stånden. I enlighet med 1720 års regeringsform tillkom bl. a. de för ridderskapet och adeln den 16 oktober 1723 utfärdade privilegierna. I 1809 års regeringsform intogs i 114 § i huvudsak förut gällande bestämmelser om riksståndens privilegier. Vid representationsreformen 1866 erhöi 114 § RF följande alltjämt gällande lydelse:

De forna riksståndens privilegier, förmåner, rättigheter och friheter skola, där de ej ägt oskiljaktigt sammanhang med den stånden förut tillkommande representationsrätt, och således med denna upphört, fortfarande gälla. Ej må ändring eller upphävande därav ske, utan genom Konungens och riksdagens sammanstående beslut och med bifall, om frågan rör ridderskapet och adelns eller prästerskapets privilegier, förmåner, rättigheter och friheter, i förra fallet av ridderskapet och adeln samt i det senare av allmänt kyrkomöte.

Adeln har sålunda enligt 114 § RF tillerkänts vetorätt i fråga om ändring eller upphävande av adelns privilegier. Vetorätten omfattar dock inte ändring eller upphävande av själva grundlagsstadgandet.

Redan då representationsreformen genomfördes hade adeln förlorat alla ekonomiskt betydande privilegier. Ytterligare delar av 1723 års privilegier har därefter vid skilda tillfällen upphävts. Sist skedde detta 1921 i samband

med upphävande av patronatsrätten. Formellt kvarstår fortfarande vissa delar av 1723 års privilegier. Dessa torde dock numera sakna all reell betydelse. Några privilegieanspråk har sedan länge inte heller hävdats av adeln.

Någon direkt bestämmelse om skydd för *adliga släktnamn* fanns inte i 1723 års privilegieurkund. Även före tillkomsten av nu gällande namnlag av år 1963 (nr 521) ansågs emellertid adlig ätts medlemmar äga ensamrätt till egenartat adligt släktnamn. Namnlagen innebar bl. a. att namnskyddet utvidgades till att avse alla egenartade släktnamn. Särställningen för adliga namn i detta hänseende upphörde sålunda genom denna lag. Namnlagen innehåller inte heller i övrigt några särskilda bestämmelser beträffande adliga namn.

Riddarhuset och dess fonder m. m.

Riddarhusfastigheten i Stockholm är adelns gemensamma egendom. Byggnaden är uppförd — i huvudsak under 1600-talet — på en från Axel Oxenstierna förvärvad tomt. Dess uppförande och underhåll har helt bekostats av adeln. Fastighetens taxeringsvärde var 2,3 milj. kr. 1967.

Under ridderskapets och adelns (riddarhusets) förvaltning hör jämväl ett stort antal fonder. Vid utgången av 1967 upptogs fondernas sammanlagda behållning till drygt 54,5 milj. kr. Egna fonder (riddarhuskassan, kapitationsfonden, adliga kadettskolefonden och Vadstena adliga jungfrustift) upptogs till ca 4 milj. kr., donationsfonder till drygt 47 milj. kr. och släktföreningsfonder till ca 3,5 milj. kr. De belopp, som utbetalas från andra fonder än kapitationsfonden utgör till omkring två tredjedelar understöd till gamla och sjuka personer. Resten går till studiestipendier. Bestämmelser i donationsurkunderna är avgörande för medlens fördelning. Riddarhusdirektionen eftersträvar numera i viss utsträckning att genom permutation modernisera för äldre fonder gällande bestämmelser. Av riddarhusdirektionen förvaltat stiftelse är som regel fritagen från anmälningsplikt enligt 1923 års lag om tillsyn över stiftelser.

I riddarhusdirektionens berättelse till 1968 års lagtima adelsmöte uppges hela antalet representationsberättigade ätter vara 586. Därav är 45 grevliga ätter och 120 friherrliga ätter.

Tidigare riksdagsbehandling av vissa aktuella frågor m. m.

Vid 1881 års riksdag väcktes i andra kammaren en motion, att 114 § RF måtte utgå. KU (utl. nr 14) avstyrkte motionen och båda kamrarna avslögs densamma.

1889 års riksdag behandlade en inom andra kammaren väckt motion med

förslag om upphävande av de delar av 37 och 39 §§ RF, som avsåg förlänande av adliga värdigheter. KU (utl. nr 3) avstyrkte motionen under anföran- de att motionären inte ens påstått, att ifrågavarande kungliga prerogativ bli- vit brukat på ett sätt, som gjorde dess avskaffande önskvärt, och att utskot- tet ej funnit den föreslagna grundlagsändringen högst nödig eller nyttig. Bå- da kamrarna följde utskottet och avlog sålunda motionen.

Vid 1893 års riksdag återkom ett motionsyrkande av samma innebörd som 1889. KU (utl. nr 3) avstyrkte motionen, som väckts inom andra kam- maren, med åberopande av 1889 års grunder. Första kammaren följde ut- skottet medan andra kammaren biföll en reservation av fyra ledamöter i motionens syfte.

Samma yrkande återkom vid 1904 års riksdag genom två inom andra kam- maren väckta motioner. I den ena yrkades dessutom sådan ändring av 37 och 114 §§ RF, att alla på börd beroende adliga privilegier fullständigt av- skaffades. KU (utl. nr 2) avstyrkte sistnämnda yrkande men tillstyrkte (åtta res.) i övrigt motionerna. KU uttalade därvid i huvudsak följande: Ifrågavarande kungliga prerogativ stod i strid med gällande allmänna upp- fattning av samhällsförhållandena. Efter adelns upphörande 1866 såsom riksstånd hade grunden för ett förstärkande av adeln genom nytt adlande bortfallit. Att stadgandet inte borttogs 1866 torde mest ha berott på obe- nägenhet att ändra grundlagarna utöver vad som då ansågs oundgängligen nödvändigt. Den sociala utvecklingen hade sedermera befast uppfattningen att utdelande av adelskap inte kunde tillföra den adlade ökning i anseende eller innebära någon utmärkelse för hans efterkommande, som fått adelska- pet genom arv. Stadgandets fortvaro och tillämpning torde kunna menligt påverka känslan av samhörighet inom nationen. — Första kammaren avlog utskottets tillstyrkande förslag under det att andra kammaren biföll det- samma.

Även vid 1908 års riksdag väcktes inom andra kammaren en motion om ändring av berörda bestämmelser i 37 och 39 §§ RF. KU (utl. nr 4) avstyrkte denna gång. Detta motiverades med att utskottet ansåg att utövningen av ifrågavarande kungliga prerogativ rättsligen kunde förhindras endast ge- nom införande av en bestämmelse i grundlagen, som uttryckligen frånkände Konungen denna rätt. Erforderliga skäl för ett sådant ingrepp i de Konungen enligt grundlagens allmänna avfattning tillerkända rättigheterna hade en- ligt utskottet inte förebragts. Förslaget kunde dessutom inte anses såsom en sådan högst nödig och nyttig grundlagsändring, som avsågs i § 38 mom. 1 RO. — Utskottets avstyrkande hemställan bifölls av första kammaren. Andra kammaren biföll däremot en reservation av sex ledamöter med yr- kande i motionens syfte.

Frågan återkom vid 1911 års riksdag. KU (utl. nr 16; fem res.) tillstyrkte denna gång den inom andra kammaren väckta motionen i saken. Utskottet anslöt sig därvid till den uppfattning som uttalats av 1904 års KU och an-

förde vidare följande: Om Konung och riksdag samstämmt upphäver grundlagsstadgandet lär utövningen av ifrågavarande prerogativ för framtiden vara omöjliggjord. Stadgandet är sannolikt att betrakta som en död bokstav som bör uteslutas ur författningen. Skulle så inte vara fallet skulle ett upphävande därav förebygga den misstämning inom vida lager av vårt folk, som en tillämpning av stadgandet skulle framkalla. — Utskottets hemställan avslogs av första och bifölls av andra kammaren.

Vid samma riksdag behandlades även yrkande i motioner, väckta inom båda kamrarna, om sådan ändring av 114 § RF, att ridderskapets och adelns rätt till veto i privilegiefrågor upphävdes. KU (utl. nr 18) avstyrkte motionerna, då utskottet inte fann att utövningen av vetorätten så missbrukats, att lagstiftningsarbetet därigenom menligt påverkats. Första kammaren biföll utskottets hemställan, medan andra kammaren biföll en reservation av åtta ledamöter i motionernas syfte.

Frågan om Konungens rätt att förläna adelsvärdigheterna återkom vid 1916 års riksdag. KU (utl. nr 13) tillstyrkte då (fem res.) ett motionsyrkande om sådan ändring i 37 och 39 §§ RF att rätten skulle upphöra. Utskottet åberopade sin skrivning i frågan 1911. I samma motion — väckt inom andra kammaren — yrkades att riksdagen skulle hos Konungen anhålla om förslag till lagstiftning, varigenom jämväl rättigheten att bära redan förvärvade börd- och adelstitlar upphävdes. Utskottet avstyrkte detta och anförde i denna del att en dylik lagstiftning syntes vara synnerligen vanskelig att effektivt genomföra. Bruket att i det enskilda umgänget begagna adelstitlar kunde tänkas fortleva, även om adelsvärdighetens rättsliga betydelse helt försvann. Motionen innehöll även begäran om sådan lagstiftning, att adelns i 114 § RF omnämnda privilegier upphävdes. Detta tillstyrktes av KU (fem res.). Utskottet erinrade i denna del om att urtima adelsmöte 1916 avslagit ett förslag av riddarhusdirektionen, som under viss förutsättning tillstyrkts av riddarhusutskottet, om privilegiernas upphävande. Utskottet ansåg motionsyrkandet vara förtjänt av bifall. — Andra kammaren följde utskottet helt medan första kammaren avslog utskottets hemställan i de delar motionen tillstyrkts.

Frågan om upphävande av rätten att adla återkom vid 1928 års riksdag till följd av en motion inom första kammaren. I denna yrkades att 37 § RF måtte givas följande lydelse: »Konungen må icke utdela ordnar eller adliga värdigheter». KU (utl. nr 14) avstyrkte motionen. Vad gällde förslaget om förbud för Konungen att utdela adliga värdigheter fann utskottet någon grundlagsändring i detta hänseende inte påkallad, då frågan saknade aktualitet — »sådana värdigheter hava icke sedan över 20 år tillbaka utdelats». Första kammaren biföll utskottets hemställan medan andra kammaren biföll en reservation av nio ledamöter (s) i motionens syfte. Reservanterna uttalade att då det blivit en praxis att inte nobilitera och då intet förnuftigt skäl kunde anföras för ett bibehållande av ifrågavarande kungliga prerogativ borde praxis bekräftas genom att prerogativet upphävdes.

1956 års riksdag hemställde i anledning av motioner hos Kungl. Maj:t om utredning och förslag om upphävande av 114 § RF (rskr 276). KU uttalade i sitt av riksdagen godkända utlåtande (nr 13), att ståndsprivilegierna utformats under helt andra samhällsförhållanden än de nu rådande och att de föreställningar om olika medborgargrupperns skyldigheter och rättigheter, som kommit till uttryck i privilegielagstiftningen, inte lät sig förena med nutida uppfattning om fördelning av samhälleliga plikter och förmåner. Vad gällde de särskilda adelsprivilegierna ansåg KU att dessa, även där de inte formellt upphävts, i stort sett saknade reell innebörd. Om prästerskapets privilegier upphävdes, saknades tillräcklig anledning att bibehålla reglerna i 114 § RF om ståndsprivilegier. Frågan om upphävande av 114 § borde därför enligt utskottet prövas i samband med ett av kyrkomöteskommittén framlagt förslag om att upphäva prästerskapets återstående privilegier och att i vissa delar ersätta dem med bestämmelser av kyrkolagsnatur. — Om behandlingen av riksdagens skrivelse i frågan må i detta sammanhang noteras följande. Skrivelsen överlämnades av Kungl. Maj:t den 13 juni 1958 till utredningen kyrka—stat för att tagas under övervägande vid fullgörandet av dess uppdrag. Utredningen fann emellertid i sitt tionde delbetänkande »Kyrklig egendom, skattefrågor, prästerskapets privilegier» (SOU 1967: 46), att det till följd av begränsningen i utredningens uppdrag till att avse förhållandet mellan staten och svenska kyrkan inte syntes böra ankomma på utredningen att ta ställning till spørsmålet om 114 § RF borde upphävas. I Kungl. Maj:ts skrivelse nr 3 år 1967 med redogörelse för behandlingen hos Kungl. Maj:t av riksdagens skrivelser sägs, att skrivelsen får anses slutbehandlad i och med grundlagberedningens tillkallande 1966.

I en motion till 1968 års lagtima adelsmöte hemställde byråchefen Erland (von) Hofsten att adelsmötet skulle göra en framställning hos Kungl. Maj:t om adelskapets upphävande i vårt land. Han åberopade därvid i huvudsak samma förhållanden som motionärerna i förevarande ärende. Ett upphävande av såväl 37 § RF som riddarhusordningen skulle enligt Hofsten medföra att adeln försvann som offentligrättslig korporation, att adelsmötena upphörde och att adelstitlarna liksom prefixen »von» och »af» skulle försvinna, åtminstone ur officiella sammanhang. I ett sådant läge borde enligt Hofsten riddarhusbyggnaden överlämnas till staten medan frågan om adelns fonder borde närmare utredas. Utan föregående remiss till riddarhusutskottet avsåg adelsmötet motionen.

Författningsutredningen

I författningsutredningens förslag till RF (SOU 1963: 16 och 17) återfinns inte bestämmelserna i 37 § RF. Författningsutredningen anförde i denna del följande:

Bruket att i adligt stånd upphöja vissa personer hör, liksom ståndssamhället över huvud, till en förgången tid, och det är också betecknande att

befogenheten att nobilitera icke använts sedan seklets början. Det kan därför enligt utredningens mening icke ifrågakomma att till en ny regeringsform överföra bestämmelserna om nobilitering i RF 37 § eller att bruket att adla över huvud skulle återupptagas.

RF 37 § första stycket bör därför upphävas. Det kan då ifrågasättas om därmed samtidigt införes ett förbud mot nobilitering. . . . Enligt utredningens mening kan det, sedan rätten att nobilitera ej använts på nära 60 år, icke rimligen göras gällande annat än att ett upphävande av RF 37 § första stycket innebär ett förbud mot nobilitering.

Även om RF 37 § första stycket upphäves, kommer ridderskapet och adeln att kvarstå som offentligrättslig korporation och kunna vårda sina gemensamma angelägenheter enligt riddarhusordningens bestämmelser. Även RF 37 § andra stycket kan enligt utredningens mening upphävas utan att ridderskapet och adelns karaktär av offentligrättslig korporation ändras. I riddarhusordningen stadgas nämligen, att om ridderskapet och adeln beslutar ändring eller tillägg till riddarhusordningen, skall beslutet därom överlämnas till konungens nådiga stadfästelse.

Bland de föreslagna övergångsbestämmelserna till en ny RF intog författningsutredningen bestämmelserna i 114 § RF. Detta motiverade utredningen allmänt med hänvisning till vad KU anfört 1956 om ståndsprivilegierna (se ovan s. 7). Utredningen anförde därefter följande:

Med utgångspunkt från denna numera allmänt gängse uppfattning synes det utredningen angeläget, att återstående ännu gällande ståndsprivilegier upphävas.

Ridderskapet och adelns samt bondeståndets privilegier torde enligt utredningens mening kunna upphävas utan mera ingående undersökningar. Vad de förra beträffar synes något på dem grundat anspråk av reell innebörd sedan länge icke hävdas, och de senare saknar egentlig betydelse.

De privilegier, som alltjämt har eller kan ha någon betydelse, är prästerskapets och det forna borgarståndets. Frågan om upphävande av prästerskapets privilegier beredes för närvarande av 1958 års utredning angående förhållandet mellan stat och kyrka, frågan om upphävande av borgarståndets och städernas privilegier kan vara avhängig av den avveckling av städernas särskilda skyldigheter och rättigheter, som förberetts av 1955 års stadsutredning. Sedan erforderligt utredningsarbete slutförts, bör tiden vara inne att upphäva de återstående ståndsprivilegierna och därmed också nuvarande grundlagsstadganden om dessa privilegier. I avvaktan härpå synes de bestämmelser, som nu ingår i RF 114 §, böra bibehållas och upptagas i övergångsbestämmelserna.

I sitt remissyttrande över författningsutredningens förslag framkastade *kammarkollegiet* (SOU 1965: 34 s. 101 f) tanken att den föreslagna övergångsbestämmelsen om ståndsprivilegierna fick utgå och ersättas av ett stadgande om enbart prästerskapets privilegier. Kollegiet antecknade därvid i likhet med författningsutredningen att några anspråk av reell innebörd sedan länge inte hävdades vad gällde adelsprivilegierna. Kollegiet ansåg att dessa torde kunna formellt upphävas utan ytterligare utredning. Adelsmötets medverkan förutsattes dock.

Författningsutredningens förslag ledde som bekant inte till lagstiftning. För att slutföra arbetet på en ny författning tillkallades enligt regeringens bemyndigande den 1 april 1966 *grundlagberedningen*. Denna har ännu inte redovisat några överväganden i här aktuella frågor.

Användandet av bördstitlar i officiella sammanhang m. m.

Andra kammaren beslöt år 1912 i anledning av en motion att vid kammarens förhandlingar och i dess protokoll adelstitlar inte vidare skulle användas vid benämningen av kammarens ledamöter. *Första kammaren* avslög däremot samma år en motion med motsvarande syfte. År 1947 beslöt emellertid första kammaren i anledning av en motion att följa andra kammaren i nu ifrågavarande hänseende. I motionen hade även begärts, att greve- och friherretitlarna skulle strykas i statskalendern och i kamrarnas ledamotsförteckningar. Första kammarens första tillfälliga utskott (utl. nr 1) avstyrkte motionen i denna del och uttalade att det, så länge adelsinstitutionen bestod, fick anses riktigt att adelstitlarna också förekom. Kammaren följde utskottet. — I *kamrarnas ledamotsförteckningar* förekommer bördstitlar t. o. m. 1965. Under åren 1966—1968 fanns ingen friherrlig eller grevlig riksdagsman. I 1969 års andra kammare invaldes en grevlig ledamot (Hans Wachtmeister). Någon bördstitel för honom anges emellertid inte i ledamotsförteckningen.

Enligt 1968 års *skrivningsvisningar för statsdepartementen* bör bördstitlar inte användas. I beslut den 17 januari 1969 medgav Kungl. Maj:t, att sådana titlar inte upptages i statskalendern. Bördstitlarna har utgått ur denna fr. o. m. 1969 års utgåva. I den inom försvarsdepartementet utarbetade »Svenska försvarsväsendets rulla» har bördstitlar också slopats fr. o. m. 1969 års utgåva. Bördstitlar förekommer däremot fortfarande t. ex. i den under innevarande år utgivna »Kungl. Utrikesdepartementets kalender 1969» och i Riksdagsberättelsen år 1969.

Vid 1969 års riksdag väcktes en motion av herr Nilsson i Kristianstad (s) om utfärdande av föreskrifter att i personalmatriklar, som bekostades av allmänna medel, inte skall upptagas uppgifter om »ordnar, medaljer och andra ovidkommande ting». I sitt tillstyrkande utlåtande (nr 26) uttalade allmänna beredningsutskottet att för de syften matriklarna skulle tjäna fick bördstitlar betraktas som ovidkommande. Utskottet fann det därför önskvärt att bördstitlar utgick ur statliga personalmatriklar och motsvarande publikationer. Riksdagen (rskr 229) biföll utskottets hemställan att i anledning av motionen i skrivelse till Kungl. Maj:t ge till känna vad utskottet anfört.

Utskottet

Adelsväsendet i Sverige saknar numera all reell betydelse. Tillhörighet till adeln ger inga samhällseliga förmåner och medför inte heller några särskilda plikter mot samhället. Några adliga privilegieanspråk hävdas inte längre. Efter 1902 har inget adlande skett. I regeringsformen kvarstår dock bestämmelser om adeln, bl. a. om förlänande av adelsvärdigheter. Även lagstiftningen i övrigt innehåller bestämmelser om adeln. I förevarande motioner hemställs nu om utredning om adelskapets upphävande.

Grundlagberedningen kan inte undgå att vid sitt arbete på en total författningsreform taga ställning till de nuvarande grundlagsbestämmelserna om adeln. Även övriga frågor om adeln aktualiseras sannolikt i detta sammanhang. På grund härav anser utskottet anledning saknas till annan åtgärd än att motionerna överlämnas till grundlagberedningen.

Utskottet hemställer därför,

att riksdagen anholder hos Kungl. Maj:t att motionerna I: 2 och II: 4 överlämnas till grundlagberedningen.

Stockholm den 22 oktober 1969

På konstitutionsutskottets vägnar:

GEORG PETTERSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar Georg Pettersson (s), Erik Olsson (s), fru Segerstedt Wiberg (fp), herrar Sveningsson (m), Harald Pettersson (cp), Sörilin (s), Sten Andersson (s), Svenungsson (m), Nyquist (s) och Lindblad (fp); samt

från andra kammaren: herrar Larsson i Luttra (cp), Adamsson (s), Henningsson (s), fru Thunvall (s), herrar Johansson i Trollhättan (s), Boo (cp), Nelander (fp), Andersson i Billingsfors (s), Werner (m) och Strömberg (fp).

Reservation

av herrar *Sveningsson*, *Svenungsson* och *Werner* (alla m), vilka anfört:

Tillhörighet till den svenska adeln ger inga samhällseliga förmåner och medför inte heller några särskilda plikter mot samhället. Några adliga privilegieanspråk hävdas inte längre. Efter 1902 har inget adlande skett. De i regeringsformen kvarstående bestämmelserna om adeln är därför numera att betrakta närmast som historiska minnesmärken. Det framstår

inte som påkallat att upphäva dem eller att eljest vidtaga någon åtgärd i syfte att avskaffa adelsväsendet i Sverige. Vi anser därför, att utskottet bort hemställa

att riksdagen avslår motionerna I: 2 och II: 4.